

'Geen enkel liefdewerk is hem vreemd'

De andere kant van Jan Jongerius

Het artikel over de Utrechtse ondernemer Jan Jongerius in het augustusnummer van dit tijdschrift heeft vele reacties opgeroepen. Uit de hier opgenomen bijdrage blijkt dat Jongerius ook een belangrijke rol speelde in het Rijke Roomse leven in de stad Utrecht.

*Jan Jongerius
(midden voor) met
mede-leden van de
Derde Orde van
Sint Franciscus
3 juni 1934
Foto: Het Utrechts
Archief*

Een succesvolle Utrechtse industrieel, die aan het Merwedekanaal zijn autobedrijf had en met zijn grote gezin een droomhuis bewoonde, waarin zich bij tijd en wijle, bijvoorbeeld bij het zilveren huwelijksfeest in 1939, Hollywood-achtige tonelen afspeelden. Dat is het beeld dat Bettina van Santen schetst van Jan Jongerius. Zij besteedt in haar artikel vooral aandacht aan de bouwgeschiedenis van het opvallende, nog steeds bestaande woonhuis aan de Kanaalweg en de daarin ostentatief ten toon gespreide welvaart, waarvan we dankzij de sprekende foto's uit

het Utrechts Archief een goede indruk krijgen. Het ging hier overigens om een eenmalige gelegenheid, waarvoor kennelijk alles uit de kast was gehaald. Voor het overige waren deze vrolijke en mondain ogende feestgangers - van afkomst roomse tuinders - hardwerkende en zeer godsdienstige mensen, die leefden voor hun bedrijf en in hun vrije tijd allerlei sociale functies bekleedden. Zo'n man was ook Frans van Seumeren, kerkmeester van de Gerardus Majella, op de hier nogmaals afgedrukte foto te zien (met strikje) in gezelschap van Klaas van Kraaij, broer van

TON H.M. VAN SCHAİK

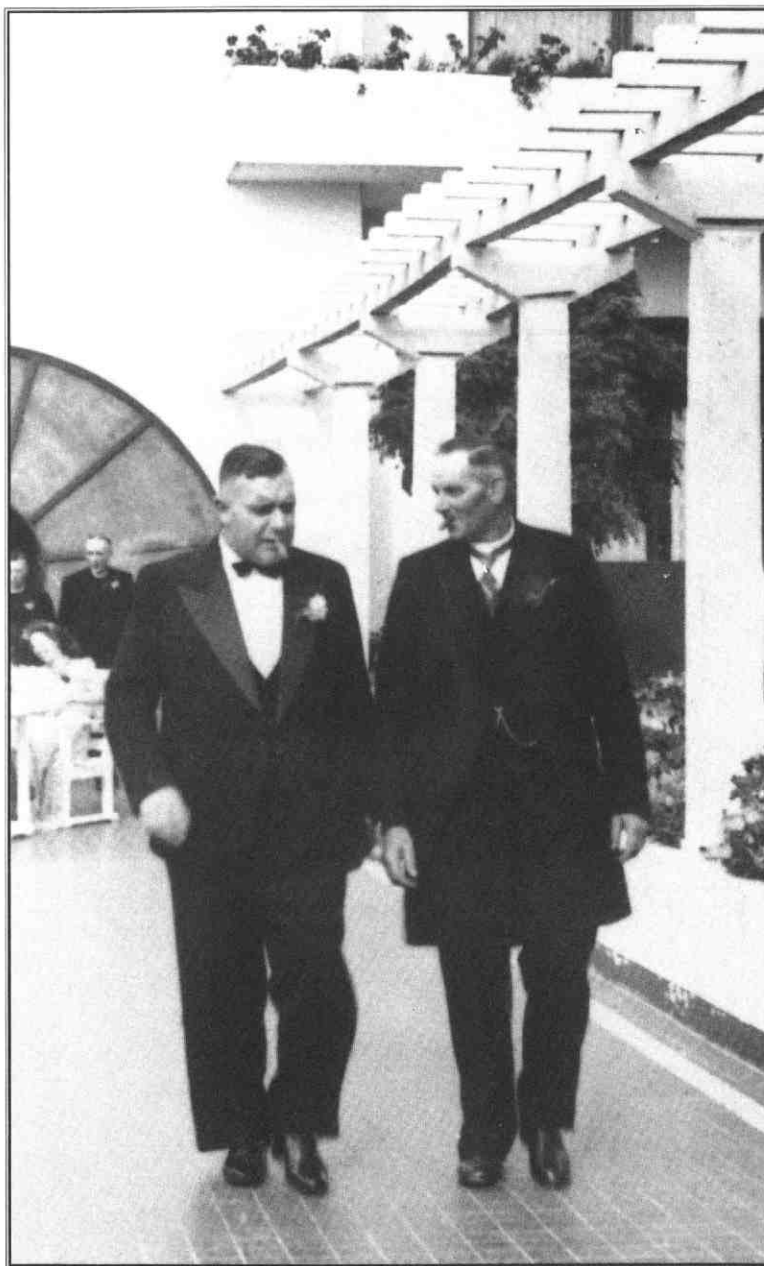
Historicus, publicist en oud-redacteur van Oud-Utrecht

mevrouw Jongerius, hovenier op de Helling en bestuurder van de Gertrudis-parochie in de Rivierenwijk en later van de St. Jan de Doper op Hoograven. Tussen deze vermogende katholieke families kwamen later meer huwelijken tot stand: twee jongens Van Seumeren, Jan en Frans, trouwden met meisjes Jongerius, respectievelijk Toos en Truus. Terzijde: een zoon van Jan, Frans van Seumeren, bestuursvoorzitter van het hijsbedrijf Mammoet, was onlangs internationaal in het nieuws bij de opzienbarende berging van de gezonken Russische atoomonderzeeër Koersk.

De foto's opnieuw bekeken

Bij die incidentele en on-Utrechtse glamour raakt een andere kant van Jan Jongerius, ook bekend als 'Jan de Sok' - de familie was rijk gesorteerd in bijnamen - wat in de schaduw. Zo was de succesvolle zakenman met zijn Amerikaans geïnspireerde residentie en zijn Nederlandse imperium van benzinstations en vrachtwagens onder meer lid van de Derde Orde van Sint Franciscus. Dat was een lekenbeweging van franciscaans georiënteerde katholieken, die de beleving van de armoede en de soberheid hoog in het vaandel droegen. Er zijn foto's van de plaatselijke afdeling waarop Jongerius prominent te zien is, in zijn hand de onafscheidelijke sigaar met eigen bandje. Die Derde Orde-afdeling was onderdeel van het rijk geschakeerde verenigingsleven in de Antoniusparochie aan de Kanaalstraat. Van die parochie was Jan Jongerius een morele en financiële steunpilaar.

Een van de foto's, afgedrukt in het augustusnummer van *Oud-Utrecht* en hier opnieuw te zien, vraagt onze bijzondere aandacht. We zien het echtpaar Jongerius op zijn 25-jarig huwelijksfeest aan een feestelijke tafel, met aan weerskanten twee geestelijken, de beide oudste zonen van het echtpaar. Links, naast zijn moeder, in het schilderachtige witte tenue met de rode fez van de Missionarissen van Afrika - beter bekend als de 'witte paters' - zit de oudste zoon Jos (dus geen oom, zoals het bijschrift in het augustusnummer vermeldt). Hij was net priester gewijd en zou direct na het feest naar zijn missiegebied vertrekken. Hij is

Frans van Seumeren
en Klaas van Kraaij

overleden in 1980. Rechts, naast vader, zit de tweede zoon Wim (W.J.), in de zwarte soutane van de bisdomgeestelijkheid. Hier is hij nog grootseminarist van Rijssenburg. Hij zou in 1941 priester worden gewijd, werd in 1958 benoemd tot (bouw)pastoor van de Emmanuelparochie in Zutphen en overleed in 1989. Naast de

witte pater zit de oudste dochter, Aletta (met bril), die met haar broer in gesprek is. Dat zou niet zonder gevolgen blijven, want zij trad in bij de witte zusters, bracht net als haar broer haar werkzame leven door in Tanzania, en woont nu, oktober 2001, in een verzorgingshuis in Driebergen. Een jonger zusje werd

'Geen enkel liefdewerk is hem vreemd'

De andere kant van Jan Jongerius

186

Familiefoto tijdens het 25-jarig huwelijksfeest en Aletta Jongerius enkele jaren later als witte zuster. Foto's: Het Utrechts Archief

franciscanes van Heythuizen. Op de andere familiefoto (pagina 99 in voornoemd nummer) is Aletta te zien in religieus habijt, met witte kap, naast haar moeder. Die foto is van enkele jaren na 1939, misschien van het priesterfeest van Wim in 1941. Mevrouw Jongerius, moeder van tien zonen en dochters en tenslotte grootmoeder van 53 kleinkinderen, heeft haar man vele jaren overleefd en is gestorven in 1974. Van de tien kinderen Jongerius zijn anno 2001 nog drie dochters in leven.

Een onderscheiding voor Jan Jongerius

Nu terug naar de *pater familias*, Jan Jongerius, het gefortuneerde weldoenerstype uit de periode van het Rijke Roomse leven, die vanaf augustus 1929 tot aan zijn dood in 1941 (niet in 1942 zoals Bettina van Santen vermeldt) lid was van het kerkbestuur van de Sint-Antonius parochie. Het 25-jarig bruiloftsfeest en de vijftigste verjaardag van zijn kerkmeester was voor diens pastoor, B.Th. Gerritsen, die aan de Antoniuskerk verbonden was van 1933 tot 1939, aanleiding om een hoge kerkelijke onderscheiding voor hem aan te vragen. Hij besprak dat in oktober 1938 eerst met de aartsbischop, die hem vroeg zijn verzoek met redenen omkleed op papier te zetten. Hij deed dat beknopt in een brief aan mgr. De Jong, en later uitvoeriger aan de man die op het bisdom zulke zaken administratief afhandelde, secretaris dr. J.Geerdinck.¹ Deze laatste brief geeft een indruk van de vele activiteiten die Jongerius gedurende de jaren van de economische crisis, met haar grote werkloosheid, op charitatief en kerkelijk

terrein gebied ondernam. Daarvan hebben, naast allerlei privé personen, minstens drie rooms-katholieke parochies aan de westkant van de stad - de Antonius, Gerardus Majella (Vleutenseweg) en Dominicus (Oog in Al) - geprofiteerd. De pastoor vermeldt zelfs dat Jongerius' milddadigheid landelijk bekend was. Voor het overige spreekt het epistel voor zich, reden om het hier volledig en ongewijzigd, dus in de spelling en met de overvloedige hoofdletters van Gerritsen, op te nemen:

Utrecht, 15/11/1938 R.D.²

Hierbij zend ik u de noodige inlichtingen: Naam: Joannes Josephus Jongerius. Hij is dit jaar 50 jaar geworden en is in Febr. 1939 25 jaar getrouwd.

Hij is lid van het R.K.Kerkbestuur en van de Vincentius -Vereeniging v.d.

St. Antoniusparochie. Hij heeft buitengewone verdiensten voor de Kerk,

vooral zijn werk in de grond-exploitatie van ons kerkbestuur in 'Oog in

Al' en aan de Vleutensche Weg is buitengewoon veelomvattend en met de

grootste ijver en een schitterend succes is hij hiervoor voortdurend bezig.

Voor de Armen: Nooit wordt er tevergeefs een beroep gedaan op zijn

milddadigheid, die alom in den lande bekend is. Hij steunt verschillende

behoefteige Priesterstudenten, geeft ontzettend veel voor de Armen, helpt

voortdurend met zijn raad en zijn geld behoefteige zakenmensen, die door

de tijdsomstandigheden in moeilijkheden zijn geraakt. Hij bekostigt voor

de St. Antonius en St. Gerardus Majella-Parochie een kleedingmagazijn,

'Geen enkel liefdewerk is hem vreemd'

De andere kant van Jan Jongerius

waar onze Armen schoenen, onderkleeding, sloopen, lakens, dekens, ba-
bygoed, en ook bovenkleeding kunnen bekomen.

Hij is een voorbeeldig werkgever: Nog pas heeft hij zijn gehele Personeel
in de gelegenheid gesteld op zijn kosten een Retraite te maken en heeft
zoo vier Retraites, telkens van 65 personen, alleen geheel gevuld. Hij geeft
zeer veel voor de Missie's en voor de Missionarissen. Kortom geen enkel
liefdewerk is hem vreemd en altijd is hij bereid hulp te bieden, onverschil-
lig door wie deze gevraagd wordt. Hij zelf en geheel zijn Gezin is buiten-
gewoon godsdienstig. Hij heeft een gezin van 10 kinderen waarvan twee
jongens zich voorbereiden voor het H. Priesterschap en twee meisjes reli-
gieuzen hopen te worden. Zijn goedheid en milddadigheid is bekend ook
buiten Utrecht en er wordt dan ook voortdurend gebruik van gemaakt.

Me dunkt, hier vindt Ge stof in overvloed en een ieder zal overtuigd
zijn, dat deze hooge Onderscheiding ten volle verdiend is. Bij voorbaat
U dankend, Met vriendelijke groeten,

B. Gerritsen. P.³

De verdienstelijke kerkmeester heeft zijn hoge pauselijke onderscheiding, Ridder in de Orde van Gregorius de Grote, inderdaad gekregen. De parochie (of de gedecoreerde zelf?) heeft er het Vaticaan, dat van zulke dingen leeft, f 500,- taxa voor betaald. De trotse drager heeft er maar kort van kunnen genieten, want hij overleed al op 27

april 1941. Toch was het een goede investering. Jan Jongerius heeft een groot statieportret laten schilderen, waarop hij ten voeten uit in het gala-uniform van zijn ridderschap, compleet met zwaard en steek, is afgebeeld. Hij is ook in dit uniform begraven.⁴ Veertien jaar na zijn dood zou zijn bedrijf ten onder gaan.⁵

Noten

1. De brief bevindt zich in het Utrechts Archief, Archief van r.k. aartsbisdom Utrecht, nr.1150, St. Antonius.
2. Afkorting van *Reverende Domine*, Eerwaarde Heer.
3. B.Th. Gerritsen (Bergh 1884 - Oldenzaal 1957) was van 1933 tot eind 1939 pastoor van de St. Antoniuskerk te Utrecht. Daarna is de parochie op Lombok van de seculariëren overgegaan naar de paters dominicanen, in ruil voor de sluiting van hun Dominicuskerk aan de Mariaplaats. Gerritsen werd toen pastoor van de St. Plechel-mus in Oldenzaal.
4. De Orde van Gregorius de Grote (*Ordine di San Gregorio Magno*) is ingesteld door paus Gregorius XVI in 1831 en door Pius X in 1905 vernieuwd. De orde kent drie graden: die van ridder, commandeur en grootkruis. Het teken is een achtpuntig kruis met afbeelding van paus Gregorius de Grote en het wordt gedragen aan een roodgeel lint. Het statieportret bevindt zich in privé-bezit.
5. Anders dan Van Santen schrijft, is volgens mondelinge informatie van familiezijde voor de firma Jongerius in 1953 surséance van betaling aangevraagd, terwijl eerst in 1955 het faillissement is uitgesproken.

*Jan Jongerius in
zijn ridderuniform
Foto: door W.
Abstede uit privé-
bezit*